

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GUSTAV WIED
først - og sidst

Fra Roskilde Museum 1968
XIV

Bindet:

Alfred Schmidt i (1858—1938): Portræt af Gustav Wied. Tuschtegning 1905. Museumsnr. 47/61. Roskilde Museum.

Smudstitel:

Gustav Wieds dørplade. Da Gustav Wied var særlig ømtålelig for støj, blev den søndre ende af huset adskilt ved en tværmur og særlig indrettet privat. „På døren ud mod den øvrige del af huset stod der på et porcellænsskilt med sors: Pustervig, Digter, sådan havde revyforfatteren Anton Melbyes lille datter opfattet mandens mærkelige navn.“ (Arthur Fang: Gustav Wied og Roskilde s. 10.)

Gave til Roskilde Museum fra frk. Ingermarie Wied.

NIELS A. CHRISTIANSEN

GUSTAV WIED

først - og sidst

FRA ROSKILDE MUSEUMS
GUSTAV WIED-SAMLING

NIELSEN & MØLLERS BOGTRYKKERI - ROSKILDE

1969

Indledning

Man har i det hele taget været for tilbøjelig til at identificere Gustav Wieds „Gammelkøbing“ med Roskilde, fordi forfatteren tilfældigvis boede i denne by. Men de scenerier og personer, han skildrer, kunne lige så godt være hentet fra en anden dansk provinsby.

(Holger Rørdam: Satyr uden maske [S. 27])

Jo, mærkelig var familien, og den søgte slet ikke at gøre bekendtskab med nogen, ville bare passe sig selv. Nok havde et par mennesker, der som man siger fulgte lidt med, hørt noget om, at det vist nok var en væmmelig uanstændig forfatter, som tilmed skulle have siddet i fængslet for sit skriveri. Flertallet anede intet herom, knapt nok hvad manden hed, om han skrev bøger eller hvad han skrev, ragede dem ikke.

(Arthur Fang: Gustav Wied og Roskilde)

Udsigt mod Roskilde fra Kuppet, hvis bagside ses til venstre; til højre Domkirkens vestfacade. Billedet er optaget af Hans Georg Sander, medens denne var bogbinder i Roskilde ca. 1890—1910; han var en af de første Roskilde-amatørfotografer. (Museumsnr. 487/67. Roskilde Museum).

1897 kom Gustav Wied til Roskilde. „Forfatteren“, som han oftest her tituleredes, var allerede da en kendt skribent, omend med et omdømme, som tidens hele livsform måtte stemple med ordet problematisk – forud for hans komme lå en betydningsfuld indledning til et forfatterskab i nogen grad vel indrammet af fiasko og skandaler, men også med det bizarres og æggendes pikante charme.

Der var kun få år mellem bosættelsen i den mere jævne, men i udstyr højst ejendommelige, lejlighed på Rodishøj til Wieds opførelse af „Kastellet“.

Hele denne besynderlige blanding af det romantisk forvrængede i bygningens ydre og de såre realistiske ambitioner, der lå bagved, i form af grundkøb og i øvrigt Wieds solide placering på Roskildes skattelister¹⁾ har været lige så uforståelig for roskildenserne som kontrasten mellem byherrens undertiden ekstravagante optræden og det harmoniske familieliv indenfor Kastellets mure.

For Roskilde var denne sympatiske borgerlighed måske et skuffende træk, men der blev dog nok tilovers af forargende rygter til at forme den køligt iagttagende indstilling med enkelte indslag af sympati, der blev karakteristisk for Roskildes holdning til Wied i den trediedel af hans liv, der gjorde ham til roskildenser og for omverdenen gjorde Roskilde lig med Gustav Wieds Roskilde.

Et helt andet spørgsmål,²⁾ der trænger til en nøje overvejelse, er, i hvor høj grad Roskilde selv bidrog til denne identifikation ved at tillægge sig enkeltræk, der tilkommer andre steder og deres borgere, og hæfte dem – egentlig mere ondsksfuldt end selve den berygtede Wiedske ondsksfuldhed – på enkelte Roskilde-personligheder, således at byen selv i al sin gadesnak og kaffeslabberas var med til at opbygge denne Wieds roskildensiske lilleputby. Et ganske andet og hidtil ret upåagtet problem bliver så, hvad Wied selv sagde til denne konstellation, og hvad han egentlig inderst inde tænkte og følte derved.

Desværre – eller heldigvis – viser nu byen i sit hverdagslivs historie, som den tegner sig fra sit museums gadespejl, ikke helt det samme billede, selv om linserne i en kikkert jo kan indstilles forskelligt. „Forfatteren er en god kunde“, sagde Gustav Wieds berømteste model engang i sin blandede antikvitets- og tobakshandel til direktør Arthur Fang.³⁾ Ville det blive opfattet som for smart – eller for ondskabsfuldt – om et stedligt museum i en Wied-begejstret tid på enkelte punkter tilslutter sig den samme logiske opfattelse? Det skulle dog gerne gennem de bevarede ting give et billede af sin by og dens egn.

Selv om der fuldt ud var tilstrækkelig begrundelse derfor, så var det dog noget sent, Roskilde Museum begyndte at interessere sig for Gustav Wied, hvad der jo nok også skyldtes de dårlige forhold, de lokalhistoriske institutioner herhjemme arbejder under, specielt for nogle år siden. Til gengæld var den første erhvervelse af største effekt, idet Roskilde Sparekasse i 1960 muliggjorde købet af Michael Anchers portræt af Gustav Wied fra 1894'erne ved udstillingen i Boghallen af manuskripter og ting fra det Wiedske hjem; værket er lige karakteristisk for de bedste sider hos såvel maler som model, og er vel det bedste eksisterende Gustav Wied portræt⁴⁾ – i tilgift fulgte så købet af forfatterens ugyldighedspas som soldat.⁵⁾

Gustav Wied-ting er hård valuta i dag og var det allerede, da Roskilde Museum kunne tillade sig at indlede sine køb. Ikke desto mindre er det i de følgende knapt en halv snes år lykkedes at erhverve en ganske god mindesamling, der omfatter ikke alene bøger fra forfatterens eget bibliotek i de berømte, men ret beset temmelig forfærdelige indbindinger og rummer mange interessante dedikationseksemplarer, der er et emne for sig, fra og til Wied, men også enkelte breve og ting fra forfatterens eje og ofte tilknyttet sjove småhistorier. Undertiden kan det negative her som overalt være af interesse, f. eks. det oplysende i konstate-

ringen af, hvilke bøger Wied ikke fik, men selv måtte købe.⁶⁾

I den allerseneste tid er det lykkedes at udvide samlingen meget stærkt ved et par nyerhvervelser, idet det ved venlig imødekommenhed fra en af Wieds nærmeste pårørende er sikret, at en række af forfatterens ejendele fra Kastellet allerede nu er museets ejendom, der ad åre vil blive flyttet til museet, ligesom det, takket være Roskilde Sparekasse, er lykkedes at købe et privat Wied-arkiv, der også rummer en stor samling af forfatterens fotografier. Disse nyerhvervelser er endnu ikke gennemgåede og bearbejdede; men det kan med sikkerhed siges, at et besøg i Roskilde Museums samlinger for fremtiden vil være af interesse for enhver, der på en eller anden måde ønsker at beskæftige sig med Gustav Wied.

Gustav Wied-ting og arkivalier er i museets lille samling så stærkt sammenvævede, at de vanskeligt lader sig skille, selv om ting trives bedst i et museum og arkivalier i et arkiv. Det vil da være nærliggende af museets ejendele at udskille et „Gustav Wied Arkiv“ med egen ledelse, hvori naturligvis specielt Roskilde Sparekasse vil få en fremtrædende plads fuldt ud berettiget ved dens store indsats ved muliggørelsen af de fremskaffede Wied-effekter og lade dem overgå til offentlig eje.

Dukker man ned i den foreløbig lille samling, kan man allerede nu træffe Gustav Wied i alle aldre og i alle positioner. Fra den unge mand, der lige er kommet i boghandlerlære, og til den kendte allerede noget aldrende forfatter, er der sket ikke alene en ændring i tid, men også i Wieds indstilling og mentalitet. Måske kunne det være tilløkkende at mødes med den unge boghandlerlærling for at sætte portrættet op mod den noget aldrende Roskilde-forfatter: Gustav Wied først – og sidst.

Gustav Wied
Trochæer og Jamber. 1876

En poetisk Volemit

af

Fr. Paludan-Müller.

3 Commission hos Universitetsboghandler C. A. Reiers.
Trykt hos Høns, o. Luno & Schønber.

1876.

Fr. Paludan-Müller: Trochæer og Jamber. Eksemplaret vidner om Wieds poetiske interesser i de unge år; det er erhvervet netop i den første tid, da Wied stod i lære som boghandler, i 1876. Det er senere ombygget indbundet og „indførs“. (Museumsnr. 245/67 Roskilde Museum).

*– Jeg selv har følt Jer store Kærlighed
Og jeg skal aldrig, aldrig den forglemme
Til Eders Priis beredt altid min Stemme
Skal være, naar og hvor paa hvilket Sted.
Ja jeg vil løfte takkende min Tunge,
Og Hjertet føle skal, hvad den mon sjunge.*

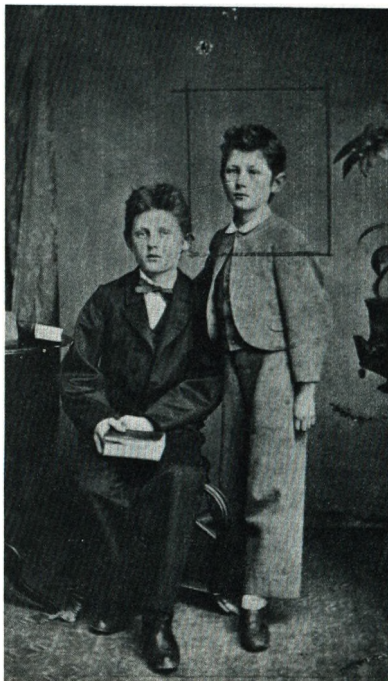
(Af: Til mine Forældre

paa deres Bryllupsdag d. 16. April 1876.

No. 3. Digte, Sange og Viser af Gustav Wied:

1875—1876.

Roskilde Museums Gustav Wied Arkiv)

John Wied t. v. og Gustav Wied t. h. På bagsiden „John 14 Aar“ og med anden håndskrift: „G. W. 12 Aar“. Fotografangivelse mangler. (Roskilde Museums Gustav Wied-Arkiv).

I begyndelsen af 1966 lykkedes det Roskilde Museum at erhverve et interessant manuskript⁷⁾ i stort format (45,5 × 29,5), der på grund af sin størrelse har været bukket både på langs og på tværs, hvad det ganske afgjort ikke har haft godt af. Det fylder tre sider.

Manuskriptet er et julebrev, skrevet til familien i hjemmet 1875 af en ung boghandlerlærling, der vel for første gang ikke har kunnet komme hjem til jul og nu søger at skjule sin længsel efter jul og hjem bag et noget forceret og lidt anstrengt forsøg på at være morsom – en naturlig følelse hos et lidt aparte og i virkeligheden ganske følsomt kun syttenårigt menneske, der følte sig ensom og ladt alene i den store by langt fra det hyggelige Lolland og fjernt fra den barndom, som han senere mente var et slags tabt paradis, hvad han så end kunne finde på at lægge ind i dette.

Det er denne karakteristik, Wied selv ønsker at gøre gældende i sine erindringskronikker fra sit sidste leveår, der senere samledes i erindringsrækken „Digt og virkelighed“; det foreliggende digt er derfor ikke uden interesse stillet op mod denne baggrund.

I erindringsbogen synes årene i Wøldikes Boghandel at være i Wieds tunge, noget fordrømte overgangsår fulde af hjemvé, digterambitioner og en for alderen naturlig kontaktsøgen, der bittert nok ikke synes at have fundet nogen genklang. Hvordan end bogens tilblivelse så skal tolkes,⁸⁾ er den let at læse mellem linierne, og trods et par raske indflettede sære anekdoter er dens grundstemning i skildringen af disse år tydelig.

„Jeg havde faaet en Plads i Fr. Wøldikes Boghandel, skulde have 25 Kr. om Maaneden og bo hos Tante Marie, hvor allerede mine to store Brødre, Carl og John, boede.“⁹⁾

Jeg var baade glad og bedrøvet. Glad over, at jeg skulde ind til den store By. Og bedrøvet over, at jeg ikke kunde komme hjem hver Søndag.¹⁰⁾

Min Forretningstid strakte sig fra Kl. 8 om Morgenen til Kl. 9, om Sommeren 7, Aften. Mikkelsen¹¹⁾ var altid ude om Natten og vilde ofte gerne have mig med, men den anden (min Daimon) raadede mig altid fra det og sagde, at jeg burde blive hjemme og digte. Ret mange bekendte havde jeg ikke.¹²⁾

Jeg havde derimod ikke Tid til at gaa ud om Aftenen, jeg sad hjemme og digtede og digtede. Jeg forsøgte at faa mine Digtværker optagne i forskellige Blade og Tidskrifter, men jeg fik dem alle returnerede, endogsaa fra Holst's „Børnevennen“. Det var strenge Tider, jeg savnede Moder meget til at læse mine Sager op for mig, og jeg led meget af Hjemvé.

Særlig kan jeg huske en Aften i Frederiksberg Allé, hvor jeg sad og tænkte på Selvmord. Det blev dog ikke til noget, hvad jeg senere ved flere lejligheder dybt har beklaget. – Naar jeg læser mine Optegnelser for disse Aar omkring Midten af 1870'erne, er de fulde af Sorg, Suk og Klage. – Jeg var uhyre ked af at være bleven anbragt ved Handelen.¹³⁾

I mine Optegnelser for 29. December 1877 staar: Hvilket Liv dette: at være Handelsmand! Løgn, Løgn og Løgn! Gid jeg en Dag kunde sige: „Stop! Nu er det forbi med os to, Merkur. Farvel!“¹⁴⁾ Naar jeg kom fra Kirke, og vi havde spist til Middag, gik jeg mine ensomme Ture. – Jeg satte mig da paa Bænkene ved Søerne, i Kongens Have, i Frederiksberg Allé, i Frederiksberg Have eller Søndermarken og indledede Samtale med gamle Mænd og Koner, som gerne betroede mig deres Sorger og Genvordigheder. – Jeg tænkte dengang ikke paa, at jeg derved samlede Materiale til mine senere Bøger. Thi jeg ansaa i de Tider Livet for eet og Poesien for noget andet, noget langt højere og fornemmere.¹⁵⁾“

Men også andet end konflikter med digterdrømme gav genvordigheder og komplekser: Penge fik han ingen af før

sin afrejse¹⁶) og ogsaa andet var trykkende: „Jeg lod mine skæve Øjne operere. Jeg kunde nemlig ikke gaa i Fred paa Gaden for Drenegene“.¹⁷) „I det hele begyndte Livets Realiteter mere og mere at gaa op for mig“.¹⁸)

Afsnittet „Ferie“ har en hel anden klang:

„Jeg tog altid mine Ferier helst om Sommeren. – Lollandsbanen maa være bleven færdig, det Aar jeg fik Plads i Kjøbenhavn, thi allerede i den første Ferie kunde jeg køre med Toget lige til Nakskov. – Jeg var henrykt derover. Det gik jo hurtigere! – Som i en Rus af Længsel efter Holmegaard og dens Beboere, var de sidste Dage før Ferien gledne hen. – Jeg glemte alt andet.“¹⁹)

Hjertet svulmede af Fryd. Man trak Vejret saa mærkeligt dybt. – De hjemmevante smaa Søkende, der var med i Vognen, lo én ud:“ – Det var da ikke noget at skabe sig saadan for“!²⁰)“

Men der søges efter pærer på kejserrindetræet, og man tager på den kendte skovtur – ferien er tydelig en syntese af den første sommerferie og ikke den første jul.

Helt forladt af familie og mennesker var den unge Wied nu ikke i København. Hos tante Marie boede broderen Carl, der ikke omtales yderligere her, og broderen John, der omtales særdeles meget og synes at have spillet en rolle, som den hemmeligt misundte og beundrede:

„Min Broder John og jeg sov i Spisestuen. Han „stod“ den gang hos Schotlænder og Goldschmidt paa Amager-torv. Var dygtig, som ved alt, hvad han blev sat til. Men var ogsaa ked af Handelen. Vilde læse til Polytekniker, ligesom jeg gerne vilde være Student. – Men Fader havde ikke Raad til at hjælpe os. Saa foreløbig maatte vi slaa det hen. – John var en frisk og glad Ungersvend, der lo ad mig, som gik tavs og dybsindig omkring. Men jeg lod ham le og digtede videre efter Fyraften. Hemmelig misundte jeg ham hans Livsglæde. Men naar han en enkelt Aften fik mig med ud paa „Daudi“, sad jeg hele Tiden og længtes efter

Pen, Blæk og Papir.²¹⁾ I det hele var John dengang meget letsindig. – Og alligevel holdt Tante mere af ham end af mig“.²²⁾“

Om de to ældste brødre udtaler Wied sig i begyndelsen af barndomserindringerne meget kort, men tilstrækkeligt til en foreløbig præsentation, og forholdet til Carl synes heller ikke her at have spillet så stor en rolle som Johns indsats senere i de afsnit af hans liv, erindringsbogen omhandler.

„Carl var ude som Landvæsenselev, John var Søkadet. Der var Jubel og Ærefrygt iblandt os, naar de i Ferierne besøgte Hjemmet; men ikke desto mindre var jeg meget glad, da John skulde hjemmefra. Han var nemlig Ejer af en Farvelade, som ved hans Bortrejse skulde tilfalde mig“.²³⁾

At forholdet til John ikke var slet så overfladisk senere har skildringen nogle uger efter i Berlingskes kronik været tilstrækkelig til at bevise – ligesom den giver en vis advarsel mod at tro, at erindringerens formål er en kildefast realitetsskildring. Det er jo iøvrigt den naturlige hensigt i denne lille museumspublikation at præsentere John og de øvrige søskende ud fra den syttenåriges digt og forudsætninger – deres senere skæbne og betydning og deres optræden i Wieds forfatterskab skal ikke loddes her, men er en opgave for sig, til hvilken juledigtet kun er et beskedent bidrag, ligesom faderens og moderens betydning ofte er omtalt og er et kapitel for sig.

Forholdet til Ejnar i disse fjerne erindringer lader ham ikke der fremtræde i alt for elskværdigt lys, og Wied skildrer hans senere skæbne i Afrika og Australien, efter at han var stukket til søs fra sin maskinlæreplads, med en vis næsten afvæbnende skadefryd. Heller ikke Otto får så blid en medfart; med en maliciøs charme skildres han som den, der „for sine kvindelige Dyders Skyld fik Navnet Mette. Han var nemlig en udpræget feminin Natur; han strikkede og

syede og støvede af. Og iøvrigt passede han sit Embede som Hønselige“.24)

Mon Wied ikke dengang mest beundrede søsteren Dagmar Alexandra, opkaldt efter de to prinsesser? „Vi holdt allesammen af hende, og hun var ogsaa en straalende Pige, modig, dristig og ærlig. Men hun havde heller ikke en eneste Veninde, og her er rimeligvis Grunden til, at hun ikke blev ødelagt“.25) De to mindre, Jens Frederik og Svend, var jo dengang kun 8 og 9 år, de „gik meget paa egen Haand og havde deres egen Bande“.26)

Axel (f. 1856) døde lige efter fødslen, og Olga (f. 1857) et år efter Wieds fødsel; ogsaa Kaja Abigal (f. 1864) var tidlig død, men dog så sent, at Wied erindrer hende i kisten. De øvrige brøders fødselsår var 1854 (Carl), 1855 (John) – Gustav Wied selv 1858 – 1859 (Otto), 1860 (Ejnar), 1862 (Alexandra), 1866 (Jens Frederik) og 1867 (Svend).27)

Digtets titulatur til Wieds i hjemmet på Holmegård er højfor nem som „Deres Høie Naader Hr. Lensgreve og Fru Lensgrevinde v. der Holme til Wiedegaard“; men ved siden af det spøgefulde har den måske en særlig baggrund: „August er min Fader. Carl August Wied er han døbt. – Der gik længe det Sagn i Familien, at den stammede fra en Fyrste af Neuwied. En yngre, rebelsk Søn skulde derfra være flygtet til Danmark med sin Moders Kammerjomfru. Vi gik ligefrem og kaldte Dronningen af Rumænien for Kusine Carmen. – Men saa gav en ubehagelig Præst sig til at lave en Stamtavle over os, og af den fremgaar det, at Familien egentlig hedder Hansen, men har boet i et hvidt Hus paa Als. – Saa der røg det Fyrstendømme! – Naa det er jo heller ikke af Vejen at være Dansk“.28) Som anført i Knut Ahnlunds bog29) spillede sagnet virkeligt en vis rolle, som en tænkelig mulighed i Wieds barndom og ungdom, indtil pastor Carl Wied afslørede sagen i 1890'erne, uden

at der dog var tale om „noget sidestykke til Herman Bangs tragikomiske adelskab“ i slægten Hvid, som dens egentlige navn var.

Digtets „Tegninger“ indskrænker sig til rækker af kvadre over en rundbue anbragt på en enkelt vandret kvaderække, hvorunder der angives julestemning ved et såre beskedent og spinkelt juletræ i potte anbragt på en plade med „Glad Juul“. Det er for resten mærkeligt, at Gustav Wied ikke selv har overtaget den kunstneriske udsmykning – i hvert fald senere yndede han at tegne bl. a. blomster på julebreve.³⁰⁾

Om John har nået det attråede mål at være kommet hjem til julen er ganske usikkert, – skønt Gustav Wied selv er fraværende, digter han vers både til John og sig selv i brevet. Er John nået hjem, må juletræet og rammen da være anlagt i København før afrejsen.

Trods alle smådrillerier og stiklerier mærkes en tydelig tone af sympati og længsel efter at være med, skjult under mere eller mindre vellykkede forsøg på morsomheder, hvoraf nogle er let gennemskuelige omstillinger: Holme til Wiedegaard = Wied til Holmegaard, taler ba = bagtaler, Tampe Einarskælper = Ejnar Tambeskælver, Frederik Jensen = Jens Frederik, Estrid Svendsen = Svend Estridsen m. m. Et par enkeltheder er udtryk for et frimurersprog, der muligt lader sig løse ved lejlighed. Det lollandske tonefald er erindret ved apostroffer for de udeladte konsonanter.

Silkeborg
 Oms Høie Naader
 H. Lehmann og sine Lehmsvende
 v. der Holme
 til
 Hidsgaard.

Med et Brev af 17. April 1784
 om en søns og Hidsgaard

Erbedigt
 Forfatteren

Replique
 J. Wood
 Water
 P. Mad.

Indlægget

At det er en Brev af 17. April
 om en søns og Hidsgaard
 Erbedigt
 Forfatteren

At det er en Brev af 17. April
 om en søns og Hidsgaard
 Erbedigt
 Forfatteren

Indlægget

At det er en Brev af 17. April
 om en søns og Hidsgaard
 Erbedigt
 Forfatteren

Det i Tykkest værende Afløst
som skænktes for en
Aetkønst.

Thyngst, Kongelige Carl den 1ste.

Høi. Thomsen i Kjøbenhavn
Gæder den 1ste den 17de og 18de
Aetkønst den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de

Johan Jakob den 2de.

Høi. Thomsen i Kjøbenhavn
Gæder den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de

Christian Beckmann den 3de.

Høi. Thomsen i Kjøbenhavn
Gæder den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de

Otho Kestelmann den 4de.

Høi. Thomsen i Kjøbenhavn
Gæder den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de
Den 1ste den 17de og 18de

Jacques Cinqmars d'Armeny den 5te.

Mot. Peter Blich

Der gamle hær som ledtes bier
Hør en søn som næst er
Hør den lille vedkommende
Ellers skal det siges
Hør den som har den
Hør den lille på den

Allegandrea Allegandroni den 6te

Mot. Sigvard Jørgen på Landet

Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle

Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle

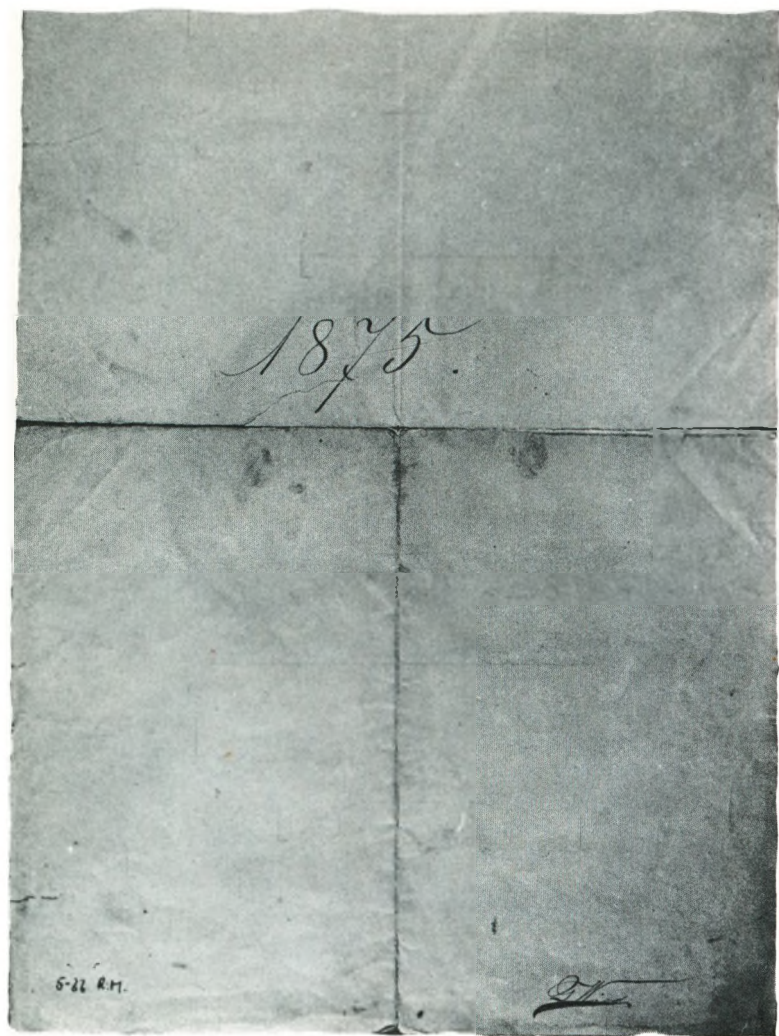
Frederik Jensen den 7te kaldet Pander den 8te

Mot. 7. Mors Fortæller

Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle

Til Pander

Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle
Der er det som er alle

*Gustav Wieds julebrev (Museumsnr. 5/66
Roskilde Museum).*

Tilegnet³¹⁾ Deres Høie Naader Hr. Lensgreve og Fru
Lensgrevinde v. der Holme til Wiedegaard.

Med et Overmaal af Kjærlighed og med særdeles dyb
Højagtelse.

Ærbødigst

Forfatteren.

Tegningerne af J. Wied
Texten af G. Wied

ANLEDNINGEN

Mel.: Krillevillevidbombom.

Nu kommen er den glade Juul
Derpaa jeg ei vil lægge Skjuul
Jeg vilde gjerne ha været hjem
Men Skjæbnen den jo var mig slem
Da der nu ei blev noget a'
Saa vil jeg være lige gla'
Og syngte høit til Juulens Priis
„Og længselsfuldt“ „naturligvis“

Efter Fa'er og Mo'er jeg længes ei
Næ de kan rigtnok tro nei, nei,
Det Pebernød og Kleine er
Som drager mig saa stærkt til jer
Jeg takker Mo'er fordi der var
Af Pebernødder sendt et Par
Af Kleiner var der lovlige lidt
Mig tykkes *Du* har nok af Fidt.

INDLEDNINGEN

Mel.: To Drosler sad o.s.v.

To Fugle bor på Holmegaard
De kom dertil i deres Vaar.
Hun var saa yndig, sød og væn
Og han – ja han var li'esaa pæn

Af Børn de fik ja lad mig see
Jeg tror skam det var elleve
Og rare Børn det alle var
De ligned' deres Mo'er og Fa'er

DET I OPKOMST VÆRENDE AFKOM SOM STAMMER FRA EN NEDKOMST

Storfyrst, Thronfølger Carl den 1ste.

Mel.: Keiseren i Kinesiens Land

Jeg om den første nu synge vil
Skøndt der hører sku (?) Mod dertil
Thi han er jo som hver første Fød
Deilig af Skabning og skøn af Lød.
Jeg et Bevis nu vil gi'e Dem min kjære
Saa De kan see at han deilig maa være
Tænk Dem han elskes saamæn af en Frø³²)
Som uden ham vist langt-heller vil døe

John Tokwart den 2den

Mel.: Fuglen sit Øie lukker

Den anden han har et Væsen
Brug I ham kun som Speil
Mangl(er), kun lidt ved Næsen
Ellers foruden Feil

Gustavius Briscimus den 3die

Mel.: Nu vil jeg synge om Karen

Den tredie hvad om ham menes
Det nu jeg sige Dem skal
Der er dem, men de burde stenes
Som paastaa at han er gal

Jeg siger det er et Kadaver
Som slige Rygter udspréer
Havde de den Forstand han ei haver
De behøvede vist³³) inte meer.

Ottovi Kostudkalv den 4de

Mel.: Men jeg vil ingen Studenter ha'

Den fjerde det er en deilig Fyr
Han gjør i Smørret og i Osten
Han passer Ko og han passer Tyr
Naar en faar Kalv han er strax hos den
Han renser Kørne for Lopper, Luus
Og især nu da han har faaet „Buus“⁽³⁴⁾
Han hjælpe kan
„Mit Bokkelmann“⁽³⁴⁾
Med Arsenikken dem at give

Tampe Einarskælper den 5te.

Mel.: Peter Schøtt

Den femte han som hedder Einar
Han er ogsaa meget net
Har kun lidt vel mange Fregner
Ellers stor, stærk og adræt
Men nu er han langt herfra
Jeg ei taler Folk paa Ba'

Alexandra Allexandrovitz den 6te

Mel.: Fuglen synger paa Lindekvist.

Den sjete det er en lille Mø'
Saa yndig sø'
Saa deilig blø'
Hun Øine haver som dyben Sø
Og Kind og Læbe som Rosen rø'
Og Haaret ligner en gylden Strøm
Som hende ingen escistere.

Lyksalig (den hun vil sit)⁽³⁵⁾ Hjerte gi'e
Hvem det saa blier
Derved jeg tier
Jeg siger jer hun er stedse fuld
Af Kjærlighed, og af Hjerteguld
Hun elsker éngang som „Julie“
Der med sin Romeo krepere.

Frederik Jensen den 7de Estrid Svendsen den 8te

Mel.: Hr. Massen Hr. Massen

Den syv'ne og ot'ne
Det er to Fyre Smaa
Til Foraaret skal de i Nakskov i Skole
Skønt alt de kan meget derpaa kan de stole
Thi de jo, har haft af
Lære, ei ganske faa.

TIL LÆSEREN

Mel.: Deilig er den Himmel blaa

Nu jeg tøre vil min Pen
lægge den paa Hylden hen
Thi I ellers let blev kjede
Af min Sang, fy for den Lede
Det jeg ikke kunde lie'

Dog et Ord jeg har endnu,
Fra mit Hjerte sluppet u'.
Gid I jer i Julen more
Som de Smaa saa og de Store
Med en Barneglæde ren

1875

G. Wied

Handskrevet
— Arkiveret
— Hans Emma Gud.
— Ak ja!
— Dens
— minje
— G.
— W.
19.10.14.

Skrevet på bagsiden af omstående sidste fotografi af Gustav Wied med påskrift: „Gustav Wied 20 Oktober 1914“ — 5 Dage før Wieds død.³⁶⁾ (Roskilde Museums Gustav Wied-Arkiv).

Adskillige år er forløbet siden juleaften 1875; vi er i Wieds sidste leveår 1914. Indimellem ligger udviklingen fra boghandlerlærlingens drømmerier og digterier til et satirisk forfatterskab, der drager stedse klarere linjer frem op til vor egen tid, og hvis betydning bliver stadig mere fremtrædende og erkendt. Udadtil for omverdenen stod Wied som den kendte forfatter, hvad man vel så i samtiden ville lægge deri af forargelse og afsky eller af beundrende medleven i følelse af egen frigjorthed og intelligentskarp satire – en opmærksomhed, der ikke har været Wied ukær i hans residens på det kære Kastel som midtpunkt i et lykkeligt familiev.

Dog gik det mod en katastrofe, og det må erkendes, at opklaringen af dens årsager er af største betydning for forståelsen af Wied og hans forfatterskab. Var det noget selvødelæggende i digterens sind, var det ydre årsager eller var det et samspil mellem indre og ydre virkninger? Fornemmelsen af alder med en vis lede ved det at føle sig udleveret, angsten for en vis goldhed i forfatterskabet og for at være udskrevet blandet med en vis bekymring for tilstandens økonomiske følger, har spillet ind; afgørende i den sidste tid har tillige været en dårligt skjult ængstelse for årsagen til det svigtende helbred, og sidst men ikke mindst, den aldeles overvældende fornemmelse af, at en logisk forstandspræget tillidserklæring til forestillingen om et stadigt stigende fremskridt brød sammen for en uforstående skrækslagen generation ved udbruddet af første Verdenskrig, over for hvilken al klog satire og alle morsomme forvrængninger nådesløst måtte prelle af i et hos Wied i forvejen dybt deprimeret sind.

Ethvert nok så beskedent lille bidrag til belysning af de kritiske måneder i Wieds liv kan forekomme at være betydningsfuldt, og erkendelsen heraf berettiger måske til fremdragelsen af en lille brevveksling nu i Roskilde Museums Samlinger. Brevene er alle fra Wied og omfatter to noget

større breve, 3 større postkort, 5 prospektkort og 2 julehilsener; de er kommet i museets eje ved køb fra mellemmand i antikvitetshandelen.

En højt anset mand i Roskilde var lige død i 1913. Med tilhørsforhold til byens gamle bourgeoislægter forbandt professor Jacob Kornerup (1825–1913) en anseelse som pioner indenfor arbejdet med fremdragelsen af vore kalkmalerier, tillige stod han som kendt middelalderarkæolog, kunsthistoriker og Roskildehistoriker og var skattet i sin by som en kunstmaler sp. portrætmaler, der absolut ikke kunne siges at være af bohemeagtig karakter. Noget forskellig fra faderen var sønnen Ebbe Kornerup (1874–1957), der gjorde sig bekendt som globetrotter med et forfatterskab af rejseskildringer; tillige fulgte han i slægtens traditioner som maler. Det var naturligt og uundgåeligt, at Wied fik bekendtskab med disse, og efter faderens død fortsatte Wied forbindelsen med Ebbe – en forbindelse der i 1914 måtte ytre sig i korrespondanceform, da Ebbe Kornerup havde begivet sig på en for sin tid ufattelig fjern rejse til så eventyrlige egne som Japan og Australien – vel også for at samle stof.

Rørende er den ældre forfatters opmuntringer og omsorg for den yngre protegé, og undervejs viser brevvekslingen ikke så helt lidt om Wied selv, om hans depressive tilstand og de ydre små og større genvordigheder, der i hans pessimistiske sind vokser og føles som mere eller mindre berettigede angreb og bliver til reelle eller fiktive forfølgelser. I depression synes Wied at være nået så vidt, at han undertiden slår til alle sider.

Det begyndte med et par karakteristiske julekort med Wieds kendte motiver, men af et såre almindeligt skriftligt indhold. Kortet 23–12–1911 er det kendte silhouetfoto udført af Eva Drachmann og forestillende Wied forsynet med stor pennefjer som fane over skulderen dragende sin modstræbende Pegasus som trækkehest. Det ønsker glædelig jul

og godt nytår og er adresseret til maleren Ebbe Kornerup „her“, d.v.s. i Roskilde. Fra lidt senere tid findes også i museets samlinger et fotografi af et frokostselskab hos Kornerup, et af Wieds egne fotografier, der desværre mod hans sædvane som fotograf er så uskarpt, at det vanskeligt lader sig gengive.

Lidt mere er der i næste julehilsen i samme udstyr og af samme kunstner med det kendte motiv med Wied flyvende med en kæphest som Pegasus over domkirkespirene. Kortet har været nedlagt i en nu tabt konvolut og melder således ikke noget om Ebbe Kornerups adresse. Teksten lyder:

„Kastellet“, Roskilde.

Kære Storpensionær!

Tak for Kortet fra Paris. Det var trist, at jeg ikke kom med til Afskedsfesten efter alle de Anstrengelser, De gjorde Dem. Jeg var paa Hotellet for at melde Afbud. Jeg var besat.

Hvorledes lider og lever De, lykkelige Menneske?

Hvorfor har De ikke sendt mig Deres ny Bog? Nu maa jeg købe den og det har jeg ikke Raad til.

De hjerteligste Jule- og Nytaarshilsener fra os alle her. Deres hengivne

G
W

December 1913

Den omtalte afskedsfest må have været indledningen til Ebbe Kornerups store rejse. Næste kort er nemlig adresseret: „Ebbe Kornerup – Danish Consulate – Manilla“. Det er et prospektkort fra Boghandler Flensborgs Forlag i Roskilde og forestiller en sjov gammeldags flyver over denne by med Hestetorvets vestre husrække i forgrunden; Grå-

brødre kirkegårds træer ses til venstre og domkirken til højre.

Wieds ældste søn Peter samler åbenbart på frimærker:

Kastellet, Roskilde

Tak for Deres begge Kort. Gid jeg var med Dem paa Deres Flugt. Maa nøjes med at gaa i Det ny Teater og se „Jorden rundt i 80 Dage“. Men det er jo ogsaa storartet. Tag en mærkelig Stok³⁷) hjem med til min Samling. Peter er henrykt over Frimærkerne og hilser.

Deres Ven

G
W

9—2—14

Gustav Wied har åbenbart erhvervet en serie tyske postkort: „Aus der Mappe Fidus-Serie. — 12 dieser Karten 1 Mrk.“ og af dem skal Ebbe Kornerup have et par stykker. Det første „Lichtgebet von Fidus“ er et lystorange farvetrykt postkort forestillende en nøgen skikkelse set bagfra stående på en klippetop med udbredte arme mod solen. Også det næste kort „Mitteilung“ stammer herfra, og dette forestiller i sort stregtryk en nøgen kvindeskikkelse og en mand i lændeskørt på en bænk indrammede i stregfrise i Jugendstil. Det første har været lagt i nu tabt konvolut³⁸) og unddrager sig altså alle oplysninger om Kornerups

Prospektkortet 9/2 14 med flyvemaskinen over Roskilde. T. v. Gråbrødre Kirkegård. — I forgrunden Hestetorvet. Det er et meget tidligt Erb. Flensborg-kort, „Nr. 11“. (Museumsnr. 139—67 Roskilde Museum).

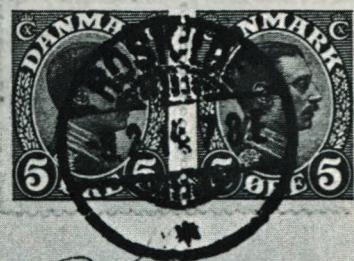

Panorama af Roskilde

*Erh. Flensborg & Roskilde
Erh. Flensborg & Roskilde*

R.N. 139-67-G.

VERDENSPOSTFORENINGEN
(UNION POSTALE UNIVERSELLE)
BREVKORT — CARTE POS

Raskellet, Roskilde.

Erh. Flensborg, Roskilde, Eneret. Nr. 11

*Tak for Deres be-
ge. Godt gåar med Dem paa Deres
Fluegt. Man siger med
at gaa i Det nye Tea-
ter og se, hvordan sundt
i 80 Dage. Men det er
ja ogsaa storartet.
Tag en markelig Skok
hjem med til min
Landing. Deres Ven
G.*

Ebbe Kornrup

Danish Consulate

Manilla.

adresse. Det første med „Lichtgebet“ er Wiedsk konventionelt:

Kære Ebbe!

Tak for Deres eksotiske Hilsener. Bare jeg var med Dem! Jeg holder meget af at se Piger uden meget paa. Vi savner Dem her i Andedammen. De lavede op. Leve Oprindeligheden!

Jeg havde d. 6te hujvs et Selskab paa 60 Personer i Drachmans Kro, Allegade.³⁹⁾ Der burde De have været med. D. 1ste April skal *her* være et Selskab i Anledning af min Datters 18de Fødselsdag. Men der *vil* De jo ikke med. Deres Ven Carl Meyer kommer!⁴⁰⁾ Tag en morsom, men ikke for kostbar Stok med hjem til min Samling! Hilsen fra alle ved Deres hengivne

G
W

16—3—14

Kastellet, Roskilde

Det andet kort indeholder en mærkelig makaber forud-
anelse, som Wied ganske vist har givet udtryk for tidligere
i mere eller mindre humoristisk sammenhæng – for den
bedrevidende lyder den unægtelig mærkelig på dette tids-
punkt. Dette brev er adresseret: „Ebbe Komerup Esq –
Danish Consulate – Yokohama – via Sibiria“, men om-
adresseret: „Shanghai, China“.

Roskilde

Kære Ebbe!

Tak for Deres gode Kort. Jeg haaber, De modtager mine
Svar? De er en lykkelig⁴¹⁾ Mand, og jeg misunder Dem,⁴¹⁾
at De faar Verd(en at)⁴¹⁾ se in nuce.⁴¹⁾

Nej, jeg har det ikke godt. Dør vist forinden De kommer hjem. Tegn mig da en Gravsten. Vi er ved at faa en ny Grundlov, hvorefter vi skal regeres af vore Piger.

G
W

28—4—14

Det næste er et virkeligt brev på 2 sider og synes at være nået Kornerup under en rejse fra Yokohama til Shanghai.⁴²⁾

Kære Ven Ebbe!

Først i Dag 30 April, faar jeg Deres Brev af 26 Marts fra Zamboanga.

De er en Lykkens Pamfilius, at Guderne har givet Dem Maskineri som en Zigøjner. Vi mange andre sidder og bliver gamle, graa og trætte paa vore Hale(r).

Men De vandrer ung og frisk til Deres Dages Ende.

Jeg haaber, De medbringer en god Del smukke Fotografier fra Æventyrøerne, de gæster, at jeg ogsaa kan nyde lidt af Verden in effegie.

Jo, vi har det som sædvanlig her i vor gamle Danmark. P. t. har vi Foraar, selv Bøgen er sprunget ud.

Jeg mødte igaar i Hersegade Deres Fru logerende. Hun er stadig meget henrykt ved Huset, og nu Haven begynder at faa Fjer, stiger Henrykkelsen.⁴³⁾

Ak om jeg bare *en* Dag havde kunnet være med Dem ombord paa Mr. Harrisons Baad!

Jeg gav gerne min ganske „Berømmelse“ med tilhørende Talent og Produktion, saavel aandelige, som legemlige, for at være i Deres Sted, de Misundelsesværdige!

Kan De ikke faa fat i et Par af Jack Londons Bøger, læse dem og skrive noget lignende?

Skønt, Fanden skrive, naar man kan slippe for det!

Med de venligste Hilsener fra baade Mennesker, Kvin-
der, Dyr og Børn
ved Deres Ven

1—4—(rettet til 5) 14.

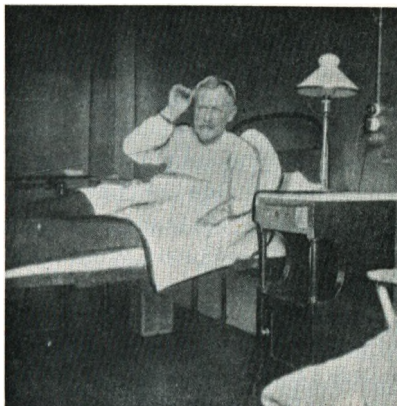
G
W

Det går mindre godt med Wieds helbred, hans tilfælde 1914 er omtalt flere Steder i Wied-litteraturen og ligeledes hans klinik- og rekreationsophold. Det følgende brevkort er utydeligt og vanskeligt at læse, da det er skrevet med blyant, og er delvis overstemplet; det er med årene blevet meget gnidret:

p. t. Kliniken⁴⁴)
Dosseringen 83.
Kbhvn. Ø

Kære Ven!

Tak for Deres Hilsener. Jeg er rørt over, at De mindes mig med Kærlighed. Her har jeg nu ligget paa min Ryg en Maaned. Bliver røntgenfotograferet, skyllet ud med Helvedsten i Maven kort sagt mishandlet paa alle Maader. Lad os haabe at det nytter. Skal hilse Dem fra vore Venner Hartvigs – Deres Jonathan.⁴⁵)

Fotografi: „Farvel Klinik (4 Juni 14).“ Løsblad af fotoalbum. Underskriften synes ikke at være Wieds. (Roskilde Museums Gustav Wied-Arkiv).

I Dag holder jeg 25 Aars Forfatterjubilæum. Gud stå mig bi! Jeg misunder Dem af mit ganske gule Hjerter at De saaledes kan fare Jorden rundt i over 80 Dage. Min Kone og mine Børn hilser – men varmest dog undertegnede Jubilar

G
W

1 Pinsedag 31—5—14

En kort tid er Wied hjemme igen i Roskilde og færdes i de kendte omgivelser, medens han venter på afrejse til rekreationsopholdet i Modum i Norge. Han har været på den nye kirkegård, muligt for at gøre Ebbe Kornerup den tjeneste at se til faderens gravsted. Når han ønsker baggrunden for skrift og dekoration rødmalet, er det jo nok et udslag af hans interesse for Jugendstil, der ikke alene spores af ting i hans eje, men også af Wieds fotografier i museets eje af Thorvald Bindesbøll og dennes krukker. I dag er baggrunden på monumentet sort.

I Wieds depressive sind tårner sig et nyt reelt eller imaginært problem op: Forholdet til Dagbladet Politiken og dets redaktør Cavling, efter at Wied har ladet sine erindringskronikker „Digt og Virkelighed“ trykke i Berlingske Tidende. Hele denne sag synes i denne brevveksling at have beskæftiget Wied meget med mere eller mindre reel baggrund, måske har også den stigende bekymring ved følelsen af at have fiasko og af at være udskrevet bidraget yderligere til at føre ham ud i økonomisk ængstelse. Betydende, at problemerne vedrørende „Digt og Virkelighed“ således skal forbinde og indvirke på momenter vedrørende både hans første og sidste digttertid! – Et langt brev følger:

Kære Ven, misundelsesværdige Menneske,
enestaaende Roskildeborger.

De overvælder mig ganske med Deres Elskværdighed:
To Breve, to Kort og et Sølvstokkehoved i Løbet af tre Da-

lyst end i Solen. I det næste gear er jeg ved at fotografere
for det og sende Dem et Billede. De er dem selv,
at jeg ønsker, at Guds vilde have
værel højtidelige end Guds. Og
som ved De ved, at Halmene
oppe omkring Tvedt havde bare været med. De
de ligesom omkring Tvedt er mere og mere. Men
mentet som gamle by, og Guds er ikke svært
Ij ha ligesom en Maaned for Klirch (Stov, Thred
og Hjerte). Ij om at De skal til Dem de for om
De ha næppe forest dem, da de var svært med
Hjerte. Ij alle Dage søger jeg til Museum i Nor
ge for at komme mig held - hvis det ligger sig. Ij
Blytte er, lille Lette, at jeg ikke havde mig om at
leve, for et best af Lette, ha gdet det bedste, jeg
komme til at gde, de for: Færel! - Hvis De
lille Japannide for mig. Ij om mig sender Postbreve.
Ha De ikke et Fotografapparat med? Det havde
De love at De havde illustrere Dens næste Bog
med altsom Billeder. Ij ha forest et lille udkom
hel et af min Følelse, men ha det i Sommer. Ij
Dem selv. - Og som vil De til New Zealand. Hvor
komme De hjem? Ij tænke ofte at for en Parti
ar med Dem. Dens Stov ha jeg endnu ikke selv.
Tale af. til med Dens Dage. De ha besigt os, vi
ikke dem. - Ij skal gøre for mig for at for Dem
til at anmeldte Stov i Galaktion. Men jeg ha det
at jeg for Dem. Ha tænke en meget med for mig,
fordi jeg p. l. omme mine Lige i mine i Best
Følelse. Ij skal gøre mig et om det Følelse, ha
for skuld jeg om lysten selv. Ha Galaktion skal
dem i mine Følelse end. Men, jeg skal gøre
Ij skal gøre for mig til Dem. - Som De selv

Wieds lange brev til Kornerup 11-6-14.
(Museumsnr. 139-67 Roskilde Museum).

ge. Stokkehovedet kom i Dag til Morgen. Det er pragtfuldt. Hjærtelig Tak! Det var meget morsomt, det De skrev om den kinesiske Postmester. Tvivlede for Resten om, at Pakken nogensinde var naaet frem. Æsken var desværre i Stykker. Har sendt den til Bogbinder Faber⁴⁶⁾ for at få gjort den i Stand. Fra Peter en kraftig Tak for Frimærkerne. Deres Ven Jonathan Hartvig har ogsaa faaet nogle. Han kommer her paa Besøg paa Søndag saa skal han høre Deres fortræffelige Breve, det om Postmesteren og det om den lille søde Japanerinde. Ak, hvem, der var i Deres Sted, kære Ven! Eller hvem der blot i sin Ungdom havde faret Verden rundt og set sig om i Stedet for at sætte sig hen paa sin spidse Ende og gjort „Litteratur“! Jeg har i Dag været ude ved Deres Faders Grav. Den saa meget pæn ud. Monumentet tager sig fortræffeligt ud i Solen. I Morgen gaar jeg ud og fotograferer det og sender Dem et Billede. Der er kun det, at jeg synes, at Grus vilde have været højtideligere end Græs. Og saa ved De nok, at Hulningerne oppe omkring Træet burde have været malet røde ligesom omkring Bogstaverne – mener jeg.⁴⁷⁾ Monumentet staar ganske lige, og Graven er ikke sunket. – Jeg har ligget en Maaned paa Klinik (Mave, Hoved og Hjerte). Jeg skrev et Par Kort til Dem der fra, men De har næppe faaet dem, da de var skrevet med Blyant. I Dag otte Dage rejser jeg til Modum i Norge for at komme mig helt – hvis det lader sig gøre. Ulykke er, lille Ebbe, at jeg ikke bryder mig om at leve, jeg er ked af Livet, har ydet det bedste, jeg kommer til at yde, derfor: Farvel! – Hils Deres lille Japanerinde fra mig. Send mig hendes Portræt. Har De ikke et Fotografiapparat med? Det burde De have at De kunde illustrere Deres næste Bog med selvtagne Billeder. Jeg har faaet et lille udmærket et af min Forlægger, men (man?) har det i sommeren. Køb Dem et.⁴⁸⁾ – Og saa vil De til New Zealand. Hvornaar kommer De hjem? Jeg længes efter at faa en Passiar med Dem. Deres Have har jeg endnu ikke set. Taler af og til

Jakob Kornerups gravsted på „Den nye kirkegård“ i Roskilde. (Fot. Fl. Steensbech).

Fotografi: „Berlingske Tds. Redaktionskontor“ — løsblad af samme foto-album som klinikbilledet og med samme hånd i underskriften. (Roskilde Museums Gustav Wied-Arkiv).

med Deres Lejere. De har besøgt os, vi ikke dem. Jeg skal gerne forsøge paa at faa Lov til at anmelde Araber i Politiken. Men jeg tror ikke, at jeg faar Lov. Hr. Cavling er meget vred paa mig; fordi jeg p. t. skriver mine Livserindringer i Berl. Tidende. Bladet gjorde mig et smukt Tilbud, hvorfor skulde jeg saa afslaa det. Men Politiken skælder mig og mine Bøger ud. Men, jeg skal forsøge. Jeg tager Bogen med til Norge. — Som De ser af vedlagte, har De opnaaet 300 Kr. i Rejseunderstøttelse. Og Notitsen om Deres Ekspedition er af Politiken, saa rent glemt Dem, har den dog ikke.

Kære Ven, Tak fordi De holder af mig. De ved, jeg gør Gengæld!

Mit Hus, min Kvinde og mine Børn hilser
Og mest Deres hengivne

G
W

11—6—14

Papiret stemplet: Gustav Wied — Kastellet — Roskilde

De to følgende postkort fra sygdoms- og rekreationsopholdet i Norge er meget kortfattede. De er adresseret til Ebbe Kornerup Sq — Danish Consulate — Yokohama — Japan — via Siberia, men det sidste er omadresseret til: Sidney

– Australia, og de har begge norske frimærker. Det drejer sig om norske prospektkort; det første: „Dronningen“ – „Christiania“ viser en vandflade med sejlskibe; det andet „Modum Bad; Koggefors“ et vandfald i bjergomgivelser. Skrivepladsen er lille:

p. t. Modum Vikesund St., Norge.

Kære Ven! Tak for Deres Kort i Dag. Jeg sidder og ser paa det snedækte Nordfjæld – i Sommer og Sol.

Og sad op hellere ved Siden af Dem!

„Araber“ har jeg faaet og læser den. Det er en fortryllende Bog. Deres

G

25—6—14

W

Modum, Norge.

Kære Ven! Tak for Kortet af 21/6. Jeg sidder her endnu. Har læst Deres Bog. Pragtfuld! Skal nok skrive om den. Men om jeg faar det op i „Pol“ er et stort?*) Vil ogsaa faa andre til at skrive. De(,) enestaaende i dansk Litteratur: frisk, ung, sund og naturlig!

Min Kone, som i disse Dage besøger mig sender en Hilsen ligesom

G

12—7—14

W

Det blev ikke til helbredelse og rekreation – til sygdommen og de mere eller mindre reelle eller udtænkte genvordigheder og fortrædeligheder føjede sig et slag, der i Wiedes depressive tilstand slog ned med en frygtelig kraft. Dagene i Modum indledte den varme sommer, der forberedte den første verdenskrig efter skuddet i Serajevo den 28. juni. Med Wiedes indstilling måtte det være gådefuldt forargeligt, at alt dette ikke kunne hindres.

Wied synes at have klynget sig til den – iøvrigt dengang ret udbredte – tanke, at arbejderne gennem en krigsnægtel-

139-67 H.
R.M.

BREVKORT.

Vaskellul
Toskilde.

Deres Brev a Nord maa
de mig foist her igen I 2de
Sptbr. efter at have foet
rundt i Norge, hva p' den
de det godt g' haem bedst
hjem end p' rejste. men ung
g' rook blive p' aldtij her paa

Til Ebbe

Kornrup Esq

Danish Consulate

St. Hong C. F. Kielsen

Box 68

Australia

Bundaberg, Qland

Enden.

Ja, nu ved De altson forsvaret
at de er Udsejt til at vi kan bli-
ne slaaet tilbage her i den næste,
de Fremtid. Verden er forrygt!

Tak for det pæne Billede for
Deres japanske Præje. De kan
sagens!

Deres Annoncedebte, el. rettere: min
Anmeldelse af Dem kan ikke
komme i Bladet nu om Dage,
kun kan alle drøje sig om Ild
Skad, Duv, Mord, Voldtagt.

Hvad havde Deres Fæde sagt
til denne Dage, hvor De?

Det sandt er faldet under Vind.
Ildendel vil ikke bygge os. Jeg
har tænkt her til at give det
den noget opiret med Labris.
sagt.

Det vil. Hørbid Deres G.
4.9.14.

se organisationsmæssigt skulle kunne have hindret krigen, men ender i en fortvivlet skuffelse, i hvilken man ikke undgår indtrykket af, at han slår ud til alt og alle i desperation.

Med brevet afsendt 18-8 er ulykken sket (Adressen er Ebbe Kornerup Esq – Danish Consulate – Sidney – Australia):

Kastellet Roskilde

Om dette Kort nogensinde kommer Dem i Hænde, kære Ven, er altsaa tvivlsomt.

Men jeg vil dog markere for Dem, at De trods Kanontorden og Ordskvalder er i mine Tanker.

Tak for Brev og diverse Kort fra Japan. De indgik medens jeg endnu opholdt mig i Norge.

Der var godt at være. Og man siger, at jeg har det bedre.

Angaaende Anmeldelsen af Deres pragtfulde Arabere er der p. t. intet at gøre ved Bladene, som kun aander og lever af Krig og Mord.

At man skulde opleve dette! Hvad holder man et Socialdemokrati til, naar det ikke nægter at myrde!

Naamen, De er rimeligvis krigsgal? Det kunde da ligne Dem! Hjertelig Hilsen fra det gamle Kastel ved Deres Ven

G
W

17-8-14.

Jeg har fotograferet Deres Faders Gravsted. Skal følge i roligere Tider. Nu har vi 4000 Soldater. Her er væmmeligt!

I sidste brev, omadresseret – Ebbe Kornerup er vel paa vej hjemad – preller sarkasmer og vittigheder mærkeligt af, og man skimter en skærende fortvivelse og bitterhed:

Kastellet Roskilde⁵⁰)

Deres Brev o(g) Kort naa(e)de mig først her igaar d. 3dje. Septbr. efter at have fartet rundt i Norge, hvor jeg havde det godt og kom bedre hjem, end jeg rejste; men ung og rask bliver jeg aldrig her paa Jorden.

Ja, nu ved De altsaa forlængst at der er Udsigt til at vi kan blive slået ihjæl her i den nærmeste Fremtid. Verden er forrykt!

Tak for det pæne Billede fra Deres Japanske Pige. De kan sagtens!

Deres Anmeldelse, el. rettere: min Anmeldelse af Dem kan ikke komme i Bladet nu om Dage, hvor kun alt drejer sig om Ild, Sværd, Rov, Mord og Voldtægt.

Hvad havde Deres Fader sagt til denne Krig, tror De?

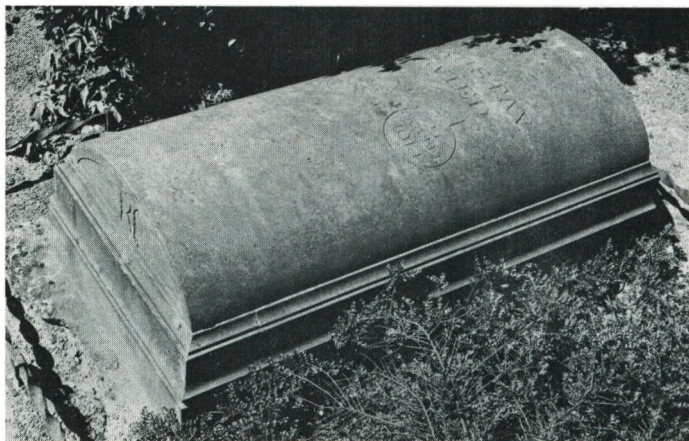
Alt aandeligt er faldet under Nul. Gyldendal vil ikke trykke os. Jeg har raadet ham til at gøre det paa noget spiseligt med Lakrissaft.

Alt vel! Hjærteligst Deres

G
W

4—9—14

Et halvhundrede dage senere – 24. oktober 1914 – døde Gustav Wied for egen hånd i sit Kastel i Roskilde.

Gustav Wieds grav på Gråbrødre kirkegård i Roskilde. (Fot. Fl. Steensbech).

Kilder og hjælpemidler

Silhouet. Wieds nytårskort 1913 klippet og tegnet af Eva Drachmann. Bagsiden viser, at det er sendt til „Gustav Wied — Roskilde“ fra Holte 1-1-13; det synes at være selve originalbilledet. (Roskilde Museums Gustav Wied-Arkiv).

Som grundlæggende kildemateriale er naturligt benyttet Roskilde Museums Gustav Wied-samling. Af trykte afhandlinger om Wied må som de vigtigste her anføres: Knut Ahnlund: Den unge Gustav Wied (1964), Svend Houmøller: Gustav Wied. En Bibliografi (1948) og Johs. Brøndum Nielsen: Gustav Wied i Breve (1945); sammen med den øvrige Gustav Wied-litteratur må nævnes: Eddie Salicath: Omkring Gustav Wied, m. fl. Som grundlag for Wieds „Digt og Virkelighed“ er benyttet Gustav Wied Selskabets udgave med forord af Henry Hellsen (1950). Hovedkilden for Gustav Wieds forhold til Roskilde er Arthur Fang: Gustav Wied og Roskilde (Fra Roskilde Museum XXIII 1967) og sammes artikel i Jul i Roskilde 1942; også Holger Rørdam: Satyr uden maske (1953) indeholder gode meddelelser, ligesom jeg takker direktør Arthur Fang for værdifulde oplysninger gennem årene og også kommissær fru Ulla Schierbeck.

Ud over dette må rettes en tak først og fremmest til bogtrykkerfirmaet Nielsen & Møller, der så venligt selv har søgt henvendelse til Roskilde Museum med ønske om at forme sin jubilæumsbog som en Gustav Wied-bog med tilsnit fra Roskilde Museums Samlinger. Endvidere takkes forlagsboghandler V. Rosenkilde og firmaet Rosenkilde & Bagger, der så elskværdigt altid har været Roskilde Museum behjælpeligt ved fremskaffelse af Gustav Wied-ting; det samme gælder også Boghallens Antikvariat. Redaktør Johs. Christiansen, Himmelev, har ved enkelte lejligheder været behjælpelig ved fremskaffelse af Gustav Wied-sager og arkivalier. Først og sidst er museet dog Roskilde Sparekasse, ved direktør Knud Henker og politiassessor MF J. Langkilde, taknemmelig for Sparekassens store og altid beredvillige støtte ved indkøb af Gustav Wied-minder. En ganske speciel tak må henvendes til Roskilde Bank, der igennem flere år elskværdigt har fungeret som museets finansforvaltning og sekretariat; museets forretningsfører, bankprokurist Ib Sørensen, har således foretaget hele renskrivningen af dette lille skrift.

Selv om der i dette tilfælde ikke har været nogen forbindelse med det nyligt stiftede Roskilde Byarkiv, der har en mindre samling Gustav Wied-minder, håber museet i nærmeste fremtid på et samarbejde her, specielt med hensyn til de dele af museets ejendom, der vedrører Gustav Wied-arkivet. Meget gerne ville museet senere benytte og bearbejde de værdifulde oplysninger eller Gustav Wied-ting, det har modtaget fra medlemmer af familien Wied; især overfor frk. Ingermarie Wied, Hørsholm, har museet grund til at nære stor taknemmelighed.

INDLEDNING

- 1) Jvf. Skattelister i Roskilde Museum.
- 2) Problemet er taget op af Arthur Fang med modargument fra Salicath sp. S. 233 flg. Eget kendskab til Mellerup og indtryk af Roskilde ud fra arbejdet i Roskilde Museum kunne synes ganske at støtte Fangs opfattelse. Men hvad følte og mente Wied selv om dette spørgsmål?
- 3) Medd. v. Arthur Fang.
- 4) Museumsnr. 304/60. Om Portrættet er malet 1894, som Houmøller anfører, eller 1896 er muligt problematisk. Næsten udvisket på blændrammen står en påskrift med tydeligt 1896.
- 5) Museumsnr. 310/60.
- 6) Det kan f. eks. anføres, at Johs. Jørgensens: Livets Træ 1893 (Museumsnr. 184/68) har dedikation til Wied, medens Johannes J.: Den hellige ild 1902 (Museumsnr. 271/62) synes indkøbt.

FØRST –

- 7) Museumsnr. 2/66.
- 8) Ahnlund S. 22 flg. med argumentation mod Henry Hellsens indledning, der forekommer ejendommelig. Også i Roskilde Museums samlinger er store fragmenter af erindringsstof, hvad der ganske støtter Ahnlunds antagelse.
- 9) Citat efter Digt og Virkelighed udg. 1930 (forkortet „D. og V.“) S. 75.
- 10) D. og V. S. 76.
- 11) Boghandlersvenden.
- 12) D. og V. S. 78—79.
- 13) D. og V. S. 80.
- 14) D. og V. S. 81.
- 15) D. og V. S. 91.
- 16) D. og V. S. 105.
- 17) D. og V. S. 86 flg.
- 18) D. og V. S. 90.
- 19) D. og V. S. 112.
- 20) D. og V. S. 114.
- 21) D. og V. S. 81.
- 22) D. og V. S. 82.
- 23) D. og V. S. 46.
- 24) D. og V. S. 47—48 — deres senere skæbne ufortalt.

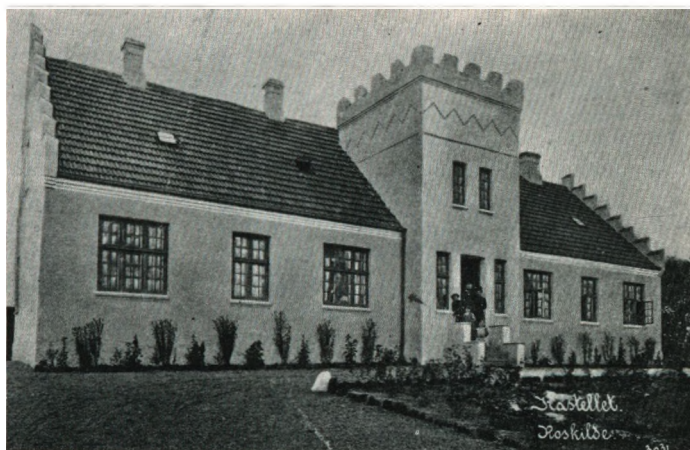
- 25) D. og V. S. 48.
- 26) D. og V. S. 49.
- 27) Ahnlund S. 28—29; om Kaja Abigael D. og V. S. 45—46.
- 28) D. og V. S. 30—31.
- 29) Jfr. Ahnlund bl. a. s. 27 flg.
- 30) F. eks. museumsnr. 330/66, julebrev: „Villa Rolykke ved Sæby“ til „Doktor Nærum og Frue“ med stor julestjerneblomst i rødt og grønt sign. „G. W. 96“ „December 1896“.
- 31) Digtet har museumsnr. 5/66.
- 32) Ved „lollandsk forkortelse“ af: Frøken.
- 33) „vist“ rettet fra påbegyndt „vidst“.
- 34) Udtryk, der vel er anvendt familiens medlemmer imellem, men som vel nu i øjeblikket vanskeligt lader sig udtyde. Mon det lønner sig at lede videre efter „Bokkelmann“ i ældre bøger vedr. Dyrslæge-Husråd?
- 35) Linjen ødelagt — de nævnte ord næsten sporløst borte. „vil“ indsat.

– OG SIDST

- 36) Jvf. brev fra Emma Gad til klinikken 30. maj 1914: „Jeg kan kun ønske, at jeg maa faa Lov en Tid endnu at glæde mig over begge Dele, både Deres Digtning og Deres Venskab, inden den Dag kommer, hvor de i Deres Haves berømte Mausoleum over hedengangne Venner rejser en Sten med Navnet Emma Gad Den er lovet“. (I Roskilde Museums Gustav Wied-Arkiv). Den kendte samling af mindsten i Kastellets have er endnu nogenlunde bevaret.
- 37) Wied har som bekendt efterladt sig en stokkesamling; hans interesse for kuriøse ting er i Roskilde-tiden næret ved bekendtskabet med fotograf Hude og antikvitethandler Møllerup — de to påståede modeller til hovedpersonerne i „Livsens Ondskab“. At der i disse kredse — som også i samtidige malerkredse — tillige næredes en dyb interesse for virkelig værdifulde ting, specielt møbler i Empire og Louis den 16., er måske ikke altid tilstrækkeligt vurderet.
- 38) Bevaret er to konvolutter i brunt skråmønster, begge adresseret til Ebbe Kornerup — Danish Consulate — Yokohama (det ene „Jokohama“ — Japan — via Sibiria — det ene omadresseret: Shanghai — China. De er stemplet 12-6-14 og det omadresserede 1-5-14 og er følgelig beregnet til det lange brev 11-6-14 og ad brevet 1-4 rettet til 5. De hører altså til de to egentlige brevforsendelser.

- 39) Til festen var som indbydelse udsendt en morsom tryksag: „Februar 1914. Løbeseddel fra Kastellet i Roskilde. Gustav Wied har herved Fornøjelsen at indbyde — — til Middag i Drachmanns Kroen, Allegade, København F., den 6. Marts 1914 kl. 6. Vognene tilsiges til kl. 11¼ for saa tager Mine og jeg hjem. G. W.“
Et par breve omtaler festen og menuen (Roskilde Museums Gustav Wied-Arkiv).
- 40) En bekendt af Gustav Wied, jfr. fotografi „Sangeren Carl Meyer“ i museets samlinger.
- 41) Stederne er beskadiget ved overstempning.
- 42) Jfr. note 37.
- 43) Det drejer sig vel formentlig om Jacob Kornerups tidligere hus i Hersegade hjemme i Roskilde.
- 44) Professor Lorentsens klinik sp. for mavesygdomme på Sortedamsdosseringen. Museet ejer en stor samling breve sendt til Wied under opholdet på klinikken og i Modum; brevene er som helhed af interesse og omfatter også gratulationer til 25 års forfatterjubilæet.
- 45) Tegneren Frederik Hartvig's (1856—1929) bekendtskab med Wied er ofte omtalt i Wied-litteraturen, jfr. f. eks. Eddie Salicath: Omkring Gustav Wied S. 45—47—49, og han er også Ebbe Kornerup velbekendt (jfr. betegnelsen „Jonathan“). Wied synes i det hele at have haft en tendens til undertiden at dele sine venner ud.
- 46) Faber: bogbinder i Roskilde. Wied talte ofte med Faber og har fotograferet ham (jfr. fotografi i Roskilde Museums samlinger).
- 47) Det var måske muligt at undersøge om Kornerup har tegnet stenen? (jfr. brevet 28/4).
- 48) Wieds interesse for fotografering var levende og velkendt; i museet findes ikke alene en stor og udmærket samling af Wieds billeder opklæbet med hans egne omhyggelige tilskrifter, men også eksemplaret af „Fædrene æde Druer“ med dedikationen „Til Fotograf Hude fra Fotograf Wied. Sept. 1908.“ (Museumsnr. 313/60).
- 49) d. v. s. „et stort spørgsmålstegn“.
- 50) Korrespondancen mellem Wied og Kornerup har samlet museumsnr. 139/67.

I enkelte ting kan museumsnr. desværre endnu ikke angives, da det drejer sig om nyerhvervelser, der endnu ikke er indført i museumsprotokollen.

*Prospektskiz: Kastellet, Roskilde (3031).
På bagsiden julehilsen Decemb. 1905 fra
Familien Gustav Wied til Frk. Elisabeth
Holm — Nystorv — København K. Post-
stempel 23-12-05. (Roskilde Museums Gu-
stav Wied-Arkiv).*

Udgivet ved NIELSEN & MØLLERS BOGTRYKKERI's 25 års jubilæum 1. august 1969. Bogen er trykt i 1500 eksemplarer, hvoraf et mindre antal er til salg gennem boghandelen. Sat med Linotype Garamond. Tekst trykt i bogtryk, illustrationer trykt i offset. Papir 125 g matglittet Opi, omslag Neolith. Lay-out og tryk: Nielsen & Møller, Roskilde. Bogbinder: B. Sandersen, Næstved.